

Komentar in karta: 2/82

V131B.01 čumnata – pomen

Karmen Kenda-Jež

1. Gradivo

Leksem *čumnata* (*ū*) ima v SSKJ označevalnik nar(ečno) in pomensko razlago 'manjši stanovanjski prostor, zlasti v gorenjski kmečki hiši'. Že v prvotni Ramovševi vprašalnici je bilo vprašanje V131 *čumnata* – *kamra* razumljeno kot obstojško, v prenovljeni Riglerjevi vprašalnici pa je takšna narava vprašanja še bolj poudarjena z dodatnim navodilom: »Če je beseda znana, določiti pomen.« Občasno navajano gradivo za druge lekseme je zato izloženo iz prikaza.

V T206 je bil leksem *čumnata* označen kot zastarel.

2.1. Morfološka analiza

kimnata < *(*kimnat*)-a ← rom. **caminata* 's kaminom opremljena soba' (v T195 je *t* kot refleks narečne palatalizacije *k* otrdel v *t*)

čūMNata < *(*čūmnat*)-a ← rom. **caminata* 's kaminom opremljena soba' (MN ≥ *n* v T198, T203, T204; MN ≥ *yn* v T019) (Ramovš 1924: 94–96)

čumna < *(*čūmn*)-a, nejasno

2.2. Pomenska analiza

'(manjša) soba'

'podstrešna soba'

'shramba z ležiščem'

'shramba (za žito)'

'zimska svinjska kuhinja'

3. Posebnosti kartiranja

Karta je obstojško-pomenska.

Kot enkratni pomen besede *čumnata* je kartiran pomen 'zimska svinjska kuhinja' v T347.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani odsotnost pomenske razlage v zapisu za T202 in odgovor *ni izraza* v T090 in T191.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V130.01 *shramba* (2/31), V131a.01 *podstrešna soba* (2/28), V131A.01 *spalnica (kamra)* (2/26); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /; UMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Po izsledkih dosedanjih etnoloških raziskav je čumnata spalnica za otroke ali ostarele starše v kmečki hiši, zlasti na Gorenjskem. O prvotni namembnosti tega prostora za shrambo je mogoče sklepati po primerjavi slovenske alpske hiše s srednjeevropsko hišo v srednjem veku. Slednja je imela v 12. stoletju v bivalnem delu stavbe tudi shrambo, ki se je drugod na alpskem ozemlju sčasoma preoblikovala v bivalni prostor, ki vedno leži ob veži. Čumnate so pogosto postavljene nad ne povsem vkopano klet, zato je čumnata v teh primerih vsaj za tri stopnice višje, kot je veža, iz katere vanjo vstopamo. Največkrat se nahaja nasproti drugim stanovanjskim prostorom, ki jih s čumnato in še kakšnim shrambnim prostorom povezuje veža. Glede na to, da so čumnate zelo pogoste na območju zunanje germanske kolonizacije dela Gorenjske in Škofjeloškega, je verjetnejša izposoja leksema z germanskim posredovanjem.

Prim.: Cevc 1987

in pobeljen. Kadar je strop v hiši obokan (npr. hiše pristav samostana Žiče, nekatere kmečke hiše na Trnovskem gozdu in v Škofjeloškem hribovju) in ometan, je strop v tej sobi navadno raven. Stene so večinoma zidane in lesene ter ometane, le redko lesene in neometane. Tla so bila v preteklosti pogosto iz zbite ilovice (do 30. let 20. stoletja dokaj razširjena oblika v vzhodni in severovzhodni Sloveniji), pozneje so jih pokrili s smrekovimi podnicami. Prostor ogreva del pečnic krušne peči, največkrat postavljene v notranji kot hiše ob steno te manjše sobe. Pohištvo in stensko okrasje v tem prostoru sta bila pri večini kmečkih hiš do srede 20. stoletja dokaj podobna: postelja, omara, lesena skrinja, ponekod šivalni stroj, nabožne slike in družinske fotografije. Ponekod so v prostoru imeli tudi iz lesa izdelano delovno mizo (najpogosteje za krojače, šivilje), ki se z nekaj premiki preuredi v posteljo. Soba je bila najpogosteje spalnica staršev, ponekod preužitkarska soba starih staršev ali obrtniška delavnica domačega krojača, šivilje, čevljarja, piparja (Koprivnik). V novi dobi so jo ponekod preuredili v belo kuhinjo ter opremili s sodobnim kuhinjskih pohištvom in belo tehniko (Spodnja Luša 6). Večinoma se takšna soba pojavlja pri tlorisno bolj razvitih kmečkih hišah (srednji in veliki kmetje, gruntarji) s črno kuhinjo, ki so jo v prvih desetletjih 20. stoletja marsikje preuredili v belo oziroma štedilniško kuhinjo. Analize stavbne zgodovine številnih hiš na Slovenskem potrjujejo, da so te sobe pri več starejših hišah kasnejši dodatek (Skomarska hiša, Skomarje 30) in da je prvotno stavba obsegala le hišo in vežo ter ponekod še shrambni ali kak drug gospodarski del.

Prim.: Cevc 1990; SEL 2004

7. Skica

